

Teresa Mazepa

WSTĘP

Oddajemy do rąk Czytelników IV (uzupełniający) tom serii wydawniczej *Musica Galiciana* zatytułowany *Muzykologia lwowska i jej dziedzictwo: tradycje i teraźniejszość (z okazji 110. rocznicy utworzenia Zakładu Muzykologii na Uniwersytecie Lwowskim)*, publikację o charakterze wyjątkowym. Tom ten pierwotnie miał ukazać się dwadzieścia trzy lata temu jako pokłosie IV i VIII Międzynarodowych Sesji Naukowych *Musica Galiciana*, które odbyły się w Drohobyczu (1998) oraz we Lwowie (2002). Z powodu niekorzystnego splotu okoliczności – zaginięcia wszystkich referatów z sesji, braku finansowania oraz niemożności wydania tomów parzystych po stronie ukraińskiej – tom IV nigdy nie powstał. Obecni redaktorzy serii wydawniczej – prof. dr hab. Grzegorz Oliwa, dr Kinga Fink oraz dr Teresa Mazepa – postanowili jednak po latach wypełnić tę lukę.

Tematem przewodnim tomu jest muzykologia lwowska – z uwagi na przypadającą w 2022 r. 110. rocznicę powstania Zakładu Muzykologii na Uniwersytecie Lwowskim. Działalność Zakładu Muzykologii zapoczątkowano w 1912 r. z inicjatywy wybitnego polskiego muzykologa, profesora Adolfa Chybińskiego (1880–1952), rok po utworzeniu przez Zdzisława Jachimeckiego Seminarium Historii i Teorii Muzyki (późniejszej Katedry) na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W okresie międzywojennym Zakład Muzykologii na Uniwersytecie Jana Kazimierza należał do bardzo prężnie działających ośrodków muzykologicznych w Polsce i odegrał doniosłą rolę w kształtowaniu nowoczesnej polskiej muzykologii. Łączył osiągnięcia europejskiej nauki z dziedzictwem narodowym, formując wyróżniające się środowisko naukowe, określane mianem „lwowskiej szkoły muzykologicznej”.

Zakład Muzykologii ukończyły dwadzieścia dwie osoby, które dzięki staranemu, wszechstronnemu kształceniu zdobyły solidne podstawy do prowadzenia samodzielnej działalności naukowej. W gronie wychowanków A. Chybińskiego znalazły się wybitne postacie, takie jak: Myrosław Antonowycz, Marija Biłyńska, Józef (Osyp) Chomiński, Jan Józef Dunicz, ks. Hieronim Feicht, Jarosława Kołodij, Jakiw Kozaruk, Borys Kudryk, Zbigniew Liebhart, Zofia Lissa, Stefania Łobaczewska, Jarosław Marynowicz, Maria Szczepańska, Stefanija Turkiewicz-Łukijanowicz, Bronisława Wójcik-Keuprulian, Osyp Zaleski i inni. Część z nich rozwijała i reprezentowała polską muzykologię na najwyższym poziomie akademickim, inni – wzbogacali dorobek ukraińskiej refleksji muzykologicznej. Zjednoczeni wspólną tradycją akademicką kontynuowali linię rozwojową lwowskiego ośrodka, pielęgnując

wartości i zasady naukowe przekazane przez Adolfa Chybińskiego. Z jednej strony nawiązywali do kierunków badawczych wytyczonych przez swojego mentora, z drugiej – twórczo je rozwijali, poszerzając zakres muzykologicznych dociekań i otwierając tę dziedzinę na nowe perspektywy poznawcze. Ich dorobek naukowy znacząco wpłynął na rozwój muzykologii zarówno w Polsce, jak i na Ukrainie, stając się trwałym źródłem inspiracji dla kolejnych pokoleń badaczy.

Po 1939 r., w wyniku przyłączenia Lwowa do ZSRR, Zakład Muzykologii na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie został zlikwidowany. Muzykologię wyłączono z programu uniwersyteckiego i przeniesiono do nowo utworzonego Lwowskiego Państwowego Konserwatorium (od 1944 r. – Lwowskie Państwowe Konserwatorium im. M. Łysenki). Adolf Chybiński kontynuował tam pracę pedagogiczną do czerwca 1941 r. W 1944 r. wyjechał ze Lwowa do Polski, osiedlając się w Poznaniu, gdzie powierzono mu odbudowę Zakładu Muzykologii na Uniwersytecie Poznańskim. Tam, aż do swojej śmierci w 1952 r., prowadził działalność naukową i dydaktyczną, przyczyniając się do odbudowy oraz rozwoju powojennej polskiej muzykologii.

Pomimo tragicznych wydarzeń i zmieniających się realiów politycznych dorobek lwowskiej szkoły muzykologicznej nie został utracony. Tradycja zapoczątkowana przez A. Chybińskiego była kontynuowana i rozwijana w ośrodkach naukowych Polski i Ukrainy, m.in. w Poznaniu, Krakowie, Lublinie, Warszawie, Wrocławiu, Lwowie – w Konserwatorium im. M. Łysenki (obecnie Lwowska Narodowa Akademia Muzyczna im. Mykoły Łysenki) oraz w utworzonej w 2011 r. Katedrze Muzykologii i Chóralistyki na Lwowskim Uniwersytecie Narodowym im. Iwana Franki. Niniejszy tom serii *Musica Galiciana* stanowi wymowne świadectwo ciągłości tej tradycji oraz trwałego znaczenia lwowskiego ośrodka w kształtowaniu myśli muzykologicznej.

Publikacja zawiera dziewiętnaście tekstów autorstwa naukowców z Polski (Kraków, Rzeszów, Wrocław), Ukrainy (Drohobycz, Iwano-Frankiws, Kijów, Lwów, Równe) oraz Austrii (Wiedeń). Osadzona jest w szerokim kontekście kulturowo-historycznym dawnej Galicji – regionu o istotnym znaczeniu dla europejskiego dziedzictwa muzycznego. Autorzy podejmują szerokie spektrum zagadnień – od tematów historycznych po współczesne, od ujęć teoretycznych po praktyczne. W ten sposób składają hołd Adolfowi Chybińskiemu, ukazując trwałość oraz aktualność jego naukowego dziedzictwa. Ich prace koncentrują się wokół kilku kluczowych obszarów tematycznych, które stanowią podstawę podziału monografii na trzy zasadnicze części: *Historyczne i metodologiczne aspekty badań muzykologicznych w przestrzeni naukowej Lwowa i Galicji*, *Muzykologia we Lwowie i w Galicji: personalia* oraz *Współczesna myśl muzykologiczna: badania nad kulturą muzyczną Galicji – źródła, konteksty, interpretacje*.

Część pierwszą tomu poprzedza dwujęzyczna przedmowa prof. OTTONA BIBY (Wiedeń), wybitnego austriackiego muzykologa. W swoim tekście autor kreśli

europijską perspektywę, ukazując Lwów jako istotny punkt na muzycznej mapie Europy – przestrzeń spotkania tradycji i idei. Przedmowa pełni rolę intelektualnego wprowadzenia, podkreślając główną ideę tomu: ukazanie lwowskiej muzykologii jako ważnego ogniwa w rozwoju badań nad muzyką.

W pierwszej części zamieszczono sześć tekstów, które przedstawiają badania muzykologiczne dotyczące dziedzictwa muzycznego Lwowa i Galicji z perspektywy historycznej i metodologicznej. Część tę otwiera rozdział ULANY HRAB (Lwów), w którym zaprezentowane zostały rozważania na temat znaczenia muzykologii jako nauki, historii Zakładu Muzykologii na Uniwersytecie Lwowskim (1912–1939) oraz roli Adolfa Chybińskiego i tzw. lwowskiej szkoły muzykologicznej w kształtowaniu powojennej muzykologii w Polsce i na Ukrainie. Kolejny tekst, autorstwa IRYNY DOWHALUK (Lwów), poświęcony jest pierwszym próbom publikacji polskich i ukraińskich pieśni ludowych w Galicji, zapoczątkowanym w 1822 r. we Lwowie, ukazując ich znaczenie dla rozwoju etnomuzykologii i świadomości narodowej. SYLWIA JAKUBCZYK-ŚLĘCZKA (Kraków) analizuje literaturę dotyczącą kultury muzycznej galicyjskich Żydów, głównie w opracowaniach polskich i ukraińskich badaczy, omawia zmieniające się podejścia do muzyki żydowskiej, jej miejsce w systematyce muzykologicznej, wskazując na potrzebę nowych perspektyw w badaniach nad tą tematyką. ROKSOLANA HAWALUK (Lwów) koncentruje się na kluczowych inicjatywach badawczych, popularyzatorskich i artystycznych realizowanych we Lwowie w ostatnich dziesięcioleciach, związanych z postacią Franza Xavera Wolfganga Mozarta. Rozdział IRYNY BERMES (Drohobycz) ukazuje rolę ukraińskich towarzystw chórальных w Galicji w kształtowaniu tożsamości narodowej oraz ich odrodzenie po 1991 r. Przedmiotem rozważań NATALII SYROTYŃSKIEJ (Lwów) są kwestie związane z interpretacją intelektualnego kontekstu ukraińskiej hymnografii sakralnej, inspirowane badaniami mediewistycznymi Adolfa Chybińskiego.

Teksty zamieszczone w drugiej części tomu dotyczą wybranych postaci związanych z muzykologią we Lwowie, a także – w szerszym ujęciu – z muzykologią na terenie dawnej Galicji, rozumianej jako przestrzeń kulturowa, która mimo zmian granic politycznych wciąż pozostaje obszarem kontynuacji tradycji muzycznych i kulturalnych. HANNA KARAŚ (Iwano-Frankiwnsk), na podstawie bogatego materiału źródłowego, omawia w rozdziale działalność Osypa Zaleskiego – przedstawiciela lwowskiej szkoły muzykologicznej i współtwórcy ukraiноznawstwa muzycznego, podkreślając znaczenie jego prac dla ukraińskiej kultury muzycznej. LIDIA MELNYK (Lwów) przedstawia sylwetki trzech uczniów Adolfa Chybińskiego pochodzenia żydowskiego – J. Freiheitera, I. Spiegel-Hüssowej i Z. Lissy, precyzując mniej znane fakty z ich biografii oraz ukazując nieznane aspekty ich działalności, wskazując jednocześnie na ich wkład w rozwój lwowskiej muzykologii przed 1939 r. Bohaterką tekstu LUBY KIJAŃSKIEJ-KAMIŃSKIEJ (Lwów) jest wybitna muzykolog Stefania Pawłyszyn, która po II wojnie światowej pracowała we Lwowie,

skutecznie łącząc w swojej działalności naukowej tradycje dwóch szkół muzykologicznych – Adolfa Chybińskiego i Stanisława Ludkiewicza. Autorka analizuje także koncepcje naukowe S. Pawłyszyn w kontekście powojennej lwowskiej muzykologii. W rozdziale opracowanym przez TERESĘ MAZEPE (Rzeszów) przedstawiono postać Leszka Mazepy, muzykologa i działacza kulturalnego, szczegółowo prezentując jego biografię, światopogląd oraz dorobek naukowy. Autorka szczególną uwagę poświęca pionierskim badaniom L. Mazepy, stosowanej metodologii oraz jego wkładowi w rozwój refleksji nad historią muzyczną Galicji. Z kolei ZORIANA ŁASTO-WECKA (Lwów) przybliży sylwetkę twórczą Mykoły Łastoweckiego, analizując jego działalność kompozytorską, muzykologiczną i pedagogiczną w kontekście życia społeczno-kulturalnego Drohobycza.

Autorzy siedmiu tekstów zamieszczonych w trzeciej części tomu podejmują różnorodne zagadnienia związane z kulturą muzyczną byłej Galicji – analizują źródła, interpretują zjawiska muzyczne oraz opisują konteksty historyczne. Przedmiotem badań TETIANY PROKOPOWYCZ (Równe) jest muzyczna interpretacja poezji Józefa Bohdana Zaleskiego, ze szczególnym uwzględnieniem wokalnych miniatur autorstwa Marcelego Madejskiego, które oddają emocjonalne niuansy literackich utworów. Z kolei OLGA KOŁOMYJEĆ (Lwów) bada fonograficzne nagrania ukraińskich jeńców wojennych z lat 1915–1918, podkreślając ich znaczenie dla rozwoju etnomuzykologii. Tekst OLGII OSADCY (Lwów) i NATALII KOSANIAK (Wrocław) jest poświęcony opisowi prywatnego księgozbioru Hali Łewyckiej – wybitnej ukraińskiej pianistki i nauczycielki, który odzwierciedla jej muzyczne zainteresowania oraz działalność twórczą. IWANNA OLIJNYK (Kijów) przeprowadza analizę parametrów intonacyjnych zbioru *Lwowskie piosenki uliczne, kabaretowe i okolicznościowe do 1939 roku* z 1989 r., traktując go jako cenne źródło dokumentujące tradycję muzyki miejskiej Lwowa. Przedmiotem badań MARIANY FERENDOWYCZ (Lwów) jest analiza publikacji J. Chomińskiego pt. *Kurs dla dyrygentów chórów amatorskich* z 1930 r., stanowiącej pierwsze kompleksowe podejście do kształcenia dyrygentów na obszarze Galicji, z podkreśleniem jej znaczenia dla rozwoju dyrygentury i sztuki chóralnej na tym obszarze. ANASTASJA PATER (Lwów) skupia swoją uwagę na osobie Dmytra Kotki, który wypracował unikalny styl dyrygencki, istotnie przyczyniając się do rozwoju sztuki chóralnej dawnej Galicji w pierwszej połowie XX w. Rozdział ANDRIJA KARPIAKA (Lwów), ostatni w tomie, koncentruje się na specyfice budowy instrumentarium fletowego we Lwowie w XIX w. Autor przedstawia nowe, dotąd nieznane fakty, które ukazują, jak miasto stało się jednym z kluczowych ośrodków rozwoju fletu w Europie Wschodniej.

IV tom serii wydawniczej *Musica Galiciana* zatytułowany *Muzykologia lwowska i jej dziedzictwo: tradycje i teraźniejszość (z okazji 110. rocznicy utworzenia Zakładu Muzykologii na Uniwersytecie Lwowskim)* to publikacja, która nie tylko wypełnia lukę w badaniach nad kulturą muzyczną Galicji, ukazując dorobek

lwowskiej muzykologii, ale także podkreśla trwałość lwowskiego ośrodka muzykologicznego, którego fundamenty stworzył Adolf Chybiński. Z perspektywy współczesnej stanowi ona również refleksję nad rozwojem tradycji naukowych w kontekście zmieniającej się rzeczywistości. Poruszone w niej tematy mają znaczenie nie tylko w odniesieniu do przeszłości, ale także stanowią punkt wyjścia do przyszłych kierunków badań naukowych, które mogą pogłębić wiedzę o muzycznej spuściźnie tego regionu. Choć publikacja nie stanowi wyczerpującego opracowania, oferuje cenną perspektywę dla kolejnych badań w tej dziedzinie. Redaktorzy monografii mają nadzieję, że stanie się ona impulsem do dalszego odkrywania i zgłębiania bogactwa kultury muzycznej Galicji.